

3. Олий математика. / М.Тожиевнинг умумий тахрири остида: ЎЗР Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ҳузуридаги Олий ва ўрта махсус, касб-хунар таълимини ривожлантириш маркази. /Қўчкаров М.У., Зулфиконов И.М., Изетаева Г.К., Опаева Г.А. /Ўқув ва илмий-услубий қўлланма. –Тошкент: «TAFARRUR-BO‘STON», 2011. 240-б.
4. Сайидахмедов Н.С. Ўқитувчининг педагогик тизимда тутган ўрни. // «Халқ таълими». – Тошкент: 1993. № 6-7. 9-12-б.
5. Сластенин В.А., Подымова Л.С.. Педагогика инновационная деятельность. -М.: 1998.
6. Тожиев М., Зиёмухаммадов Б. Педагогик технологиянинг таълим-тарбия жараёнига татбиқи ва унинг баркамол авлод фазилятларини шакллантиришдаги ўрни. Монография. -Т.: «MUMTOZ SO‘Z». 2010. 214- б.

РЕЗЮМЕ

Мақолада таълимдаги инновацияларнинг назарий асослари таҳлил қилиниб, инновацион технологияларни таълим жараёнида қўллаш механизмлари берилган. Ўқув машғулотларини модулли технология асосида лойиҳалаш педагогик технологиянинг таркибий қисми бўлиб, таълим жараёнидаги инновациялардан бири эканлиги асослаб берилган ҳамда “Математик анализ”, “Олий математика” фанлари ўқув машғулотларининг лойиҳалари тузиб чиқилганлиги, бу эса таълим жараёнида инновация эканлиги илмий асосланган.

РЕЗЮМЕ

В статье описан механизм применения в процессе образования инновационных технологий, приводится теоретический анализ инноваций в образовании. При проектировании учебных занятий по предметам «Математический анализ» и «Высшая математика» мы использовали метод технологии модуля, который является одним из примеров инновационных технологий в образовании.

SUMMARY

The article deals with the description of using innovational technologies in the process of education. In designing the lessons in the subject “Mathematical analysis” and “Higher Mathematics” we used the method of module technology that is considered to be an example of innovational technologies in education.

“MEHNAT TA’LIMINI O’QITISH METODIKASI” FANINI O’QITISHDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISH ORQALI TA’LIM SIFATINI OSHIRISH

A.Kurmanov – *katta o’qituvchi*

M.Amanbaev - *katta o’qituvchi*

T.Shamuratova - *katta o’qituvchi*

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti

Tayanch soʻzlar: muammoli vaziyat metodi, muammoli ta’lim texnologiyalari, kreativ fikrlash, kompetentlik.

Ключевые слова: метод проблемной ситуации, проблемные образовательные технологии, креативное мышление, компетентность.

Key words: method of problem situation, problem educational technologies, creative thinking, competence.

Hozirgi vaqtda ta’lim jarayonida o’qitishning zamonaviy metodlari keng qo’llanilmoqda. O’qitishning zamonaviy metodlarini qo’llash o’qitish jarayonida yuqori samaradorlikka erishishga olib keladi. Ta’lim metodlarini tanlashda har bir darsning didaktik vazifasidan kelib chiqib tanlash maqsadga muvofiq sanaladi [1].

An’anaviy dars shaklini saqlab qolgan holda, unga turli-tuman ta’lim oluvchilar faoliyatini faollashtiradigan metodlar bilan boyitish ta’lim oluvchilarning o’zlashtirish darajasining ko’tarilishiga olib keladi. Buning uchun dars jarayoni oqilona tashkil qilinishi, ta’lim beruvchi tomonidan ta’lim oluvchilarning qiziqishini orttirib, ularning ta’lim jarayonida faolligi muttasil rag’batlantirilib turilishi, o’quv materialini kichik-kichik bo’laklarga bo’lib, ularning mazmunini ochishda aqliy hujum, kichik guruhlarda ishlash, bahs-munozara, muammoli vaziyat, yo’naltiruvchi matn, loyiha, rolli o’yinlar kabi metodlarni qo’llash va ta’lim oluvchilarni amaliy mashqlarni mustaqil bajarishga undash talab etiladi.

Bu metodlarni interfaol yoki interaktiv metodlar deb ham atashadi. Interfaol metodlar deganda-ta’lim oluvchilarni faollashtiruvchi va mustaqil fikrlashga undovchi, ta’lim jarayonining markazida ta’lim oluvchi bo’lgan metodlar tushuniladi. Bu metodlar qo’llanilganda ta’lim beruvchi ta’lim oluvchini faol ishtirok etishga chorlaydi. Ta’lim oluvchi butun jarayon davomida ishtirok etadi. Ta’lim oluvchi markazda bo’lgan yondoshuvning foydali jihatlari quyidagilarda namoyon bo’ladi:

- ta’lim samarasi yuqoriroq bo’lgan o’qish-o’rganish;
- ta’lim oluvchining yuqori darajada rag’batlantirilishi;
- ilgari orttirilgan bilimning ham e’tiborga olinishi;
- o’qish shiddatini ta’lim oluvchining ehtiyojiga muvofiq lashtirilishi;
- ta’lim oluvchining tashabbuskorligi va mas’uliyatining qo’llab-quvvatlanishi;
- amalda bajarish orqali o’rganilishi;
- ikki taraflama fikr-mulohazalarga sharoit yaratilishi.

“Muammoli vaziyat” metodi - ta’lim oluvchilarda muammoli vaziyatlarining sabab va oqibatlarini tahlil qilish hamda ularning echimini topish bo’yicha ko’nikmalarini shakllantirishga qaratilgan metoddir.

“Muammoli vaziyat” metodi uchun tanlangan muammoning murakkabligi ta’lim oluvchilarning bilim darajalariga mos kelishi kerak. Ular qo’yilgan muammoning echimini topishga qodir bo’lishlari kerak, aks holda echimni topa olmagach, ta’lim oluvchilarning qiziqishlari so’nishiga, o’zlariga bo’lgan ishonchlarining yo’qolishiga olib keladi. «Muammoli vaziyat» metodi qo’llanilganda ta’lim oluvchilar mustaqil fikr yuritishni, muammoning sabab va oqibatlarini tahlil qilishni, uning echimini topishni o’rganadilar. Quyida “Muammoli vaziyat” metodining tuzilmasi keltirilgan

“Muammoli vaziyat” metodining tuzilmasi

“Muammoli vaziyat” metodining bosqichlari quyidagilardan iborat:

1. Ta’lim beruvchi mavzu bo’yicha muammoli vaziyatni tanlaydi, maqsad va vazifalarni aniqlaydi. Ta’lim beruvchi ta’lim oluvchilarga muammoni bayon qiladi.

2. Ta’lim beruvchi ta’lim oluvchilarni topshiriqning maqsad, vazifalari va shartlari bilan tanishtiradi.

3. Ta’lim beruvchi ta’lim oluvchilarni kichik guruhlariga ajratadi.

4. Kichik guruhlar berilgan muammoli vaziyatni o’rganadilar. Muammoning kelib chiqish sabablarini aniqlaydilar va har bir guruh taqdimot qiladi. Barcha taqdimotdan so’ng bir xil fikrlar jamlanadi.

5. Bu bosqichda berilgan vaqt mobaynida muammoning oqibatlari to’g’risida fikr-mulohazalarini taqdimot qiladilar. Taqdimotdan so’ng bir xil fikrlar jamlanadi.

6. Muammoni echishning turli imkoniyatlarini muhokama qiladilar, ularni tahlil qiladilar. Muammoli vaziyatni echish yo’llarini ishlab chiqadilar.

7. Kichik guruhlar muammoli vaziyatning echimi bo’yicha taqdimot qiladilar va o’z variantlarini taklif etadilar.

8. Barcha taqdimotdan so’ng bir xil echimlar jamlanadi. Guruh ta’lim beruvchi bilan birgalikda muammoli vaziyatni echish yo’llarining eng maqbul variantlarini tanlab oladi.

“Muammoli vaziyat” metodining afzalliklari:

- ta'lim oluvchilarda mustaqil fikrlash qobiliyatlarini shakllantiradi;
 - ta'lim oluvchilar muammoning sabab, oqibat va echimlarni topishni o'rganadilar;
 - ta'lim oluvchilarning bilim va qobiliyatlarini baholash uchun yaxshi imkoniyat yaratiladi;
 - ta'lim oluvchilar fikr va natijalarni tahlil qilishni o'rganadilar.
- “Muammoli vaziyat” metodining kamchiliklari:
- ta'lim oluvchilarda yuqori motivatsiya talab etiladi;
 - qo'yilgan muammo ta'lim oluvchilarning bilim darajasiga mos kelishi kerak;
 - ko'p vaqt talab etiladi.

Muammoli ta'lim texnologiyasi – talabalarda izlanish olib borish uchun zaruriy ko'nikma va malakalarni shakllantirish, bilish va ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishga qaratilgan pedagogik faoliyatidir. Bunda mavzu mashg'ulotlari va didaktik materiallarni muammoli tarzda tashkil etish yuqori pedagogik samarani beradi. Muammoli ta'lim texnologiyasida muammoli bayon, evristik suhbat, muammoli namoyish, izlanishga asoslangan amaliy mashg'ulot, ijodiy topshiriq, muammo uchun ishchi farazni shakllantirish, masalalarni muammoli echish, muammoli vazifa, o'yinli muammoli vaziyatlarni qo'llash talabalarni mantiqiy fikrlashga, ilmiy farazlarni shakllantirishga o'rgatadi, ilm-fan haqidagi tasavvurlarni kengaytiradi.

Muammoli ta'lim bosqichlari: muammoli vaziyat yaratish → vaziyatlarni tahlil qilish asosida muammolarni qo'yish → farazlarni yuzaga chiqarish almashtirish va tekshirish jarayonlarini mujassam etuvchi muammolarni hal etish → echimni tekshirish.

Empatik - boshqa odamlarning psixik holatlarini tushunish va ularga hamdardlik qobiliyat turi.

Ko'nikma - uzoq vaqt davomida takrorlash natijasida paydo bo'ladigan kishining anglangan ish xarakterlarini bajarishdagi avtomatlashgan usulidir.

Malaka - shaxsning bilim va ko'nikmalariga asoslangan holda ma'lum faoliyatni muvaffaqiyatli bajarishga tayyorligi.

Glossariy - muayyan mavzuga oid atamalarni qamrab olgan kichik hajmli lug'at. O'qituvchining kommunikativ

qobiliyati - talabaga to'g'ri muomala qila olish, ularga yaqin bo'lish, ular bilan pedagogik samarali hamkorlik o'rnatish qobiliyati.

Kommunikativ qobiliyat - boshqalarning ruhiy holatlarini tushunish va ularga hamdardlik munosabatida bo'lish asosida ta'lim va tarbiya bera olish qobiliyatidir

Interaktiv - o'zaro harakat qilmoq.

Interfaol metod – («inter» - o'zaro va «act» - harakat qilmoq) o'qituvchi va o'quvchilarning o'zaro hamkorlikdagi faoliyatini, o'quv axborotlarini o'zlashtirish jarayonidagi faollikni, ijodkorlik, mustaqillikni shakllantirishga, shuningdek, o'qitish maqsadlarining to'laqonli amalga oshirishga yordam beruvchi chora-tadbirlar majmuasi.

1. Muammoli ta'lim va uning mohiyati;

2. Muammoli vaziyatlar va ulardan foydalanish;

3. Mexnat darsida muammoli ta'limni qullash;

4. Muammolikni o'quvchilarning mustaqil faoliyatiga ta'siri.

Xozirgi pedagogik va psixologik tadqiqotlar insonning ijodiy fafakkuri, ijodiy qobiliyatlari, ijodiy faoliyati sharoitidagina rivojlanishi mumkinligini kursatmoqda. Mavjud tushuntirish illyustratsiyasini ukitish ana shu sharoitlarga etarlicha javob bermaydi.

Kasbiy kompetentlikni shakllantirishga yo'naltirilgan zamonaviy ta'lim texnologiyalari asosida talabalarning intellektual va emotsional-motivatsion rivojlanishi, bilim va kasbiy malakalar shakllanishi, ta'lim jarayoniga qadriyat sifatida yondashish munosabatini ta'minlash, faollikni oshirish, o'z-o'zini anglash va mustaqilligini shakllantirish yotadi.

“Mehnat ta'limini o'qitish metodikasi” fani bo'lajak mehnat o'qituvchilari tomonidan nazariy bilimlarni o'zlashtirish negizida ularning mustaqil, kreativ fikrlash qobiliyatini ham rivojlantirishi zarur. Ushbu zaruriyat barcha yo'nalishlar bo'yicha amaliyotchi-talabalarning kasbiy faoliyatda samarali natijalarga erishishlarini ta'minlash maqsadida ularni pedagogik amaliyot jarayonida ilg'or pedagogik texnologiyalarni muvaffaqiyatli, maqsadli va o'rinli qo'llay olishlari uchun sharoit yaratib berish orqali qondiriladi.

Adabiyotlar

1. Tolipov O'.Q. Pedagogik texnologiyaning nazariy asoslari. // «Uzluksiz ta'lim». -2004. №1. 16-26-b.
2. Muslimov N.A., Sharipov Sh.S., Sattorov V.N., Davlatov K. Mehnat ta'limi o'qitish metodikasi. O'quv qo'll . -Toshkent: 2009.
3. Qo'ysinov O.A., Sattorov V.N., Yakubova H.S. Mehnat ta'limidan amaliy mashg'ulotlarni tashkil etish metodikasi. (Metodik qo'llanma). -T.: Nizomiy nomli TDPU, 2011.

РЕЗЮМЕ

Мақолада “Мehnat та'limини о'қитиш методикаси” фанини о'қитишда интерфаол методларни қолланиш орқали бо'лажак меҳнат о'қитувчилари томонидан назарий билимларни о'злаштириш негизда уларнинг муқтақил, креатив фикрлаш қобилиятини ривожлантириш ҳақида со'з этилган.

РЕЗЮМЕ

В статье рассматриваются интерактивные методы обучения по предмету «Методика обучения образования труда» на основе усвоения теоретических знаний будущих преподавателей для развития независимого, креативного и творческого мышления.

SUMMARY

The article deals with interactive methods of teaching the subject "Methodology of teaching labor education" on the basis of mastering the theoretical knowledge of future teachers for the development of independent and creative thinking.

ОЛИЙ ЎҚУВ ЮРТИ ТАЛАБАЛАРИНИНГ ИЖОДИЙ ФАОЛЛИГИНИ ШАКЛЛАНТИРИШДА МЕДИАКОМПЕТЕНТЛИКНИНГ РОЛИ

А.Қыдырнязов - ассистент ўқитувчи

Ажиниёз номидаги Нукус давлат педагогика институти

Таянч сўзлар: ижодий фаоллик, АКТ компетентлиги, медиатаълим, медиа матн, медиасаводхонлик, медиакомпетентлик.

Ключевые слова: творческая активность, ИКТ компетентность, медиаобразование, медиаграмотность, медиа текст, медиакомпетентность.

Key words: creative activity, ICT competence, media education, media literacy, media text, mediacompetence.

Инсоният жамиятининг ахборотлашиши жараёни бизнинг таълим тизимимиз олдида янги вазибаларни кўяди. Чунки бу таълим тизимининг махсули юкори интеллектуал даражада ривожланган, доимий ўрганиш ва ўзини мукамаллаштириш қобилиятига эга

бўлган, ўзининг ижтимоий, касбий ва билиш фаолиятини замонга мос келадиган шаклда эпчиллик билан ўзгартира олиш имкониятига эга бўлган замонавий педагогга бўлган талоб кундан-кунга ортиб бормоқда. Таълим тизимида эса таълим тарбия жараёнида элек-